

AMATEURSCHAP BRENGT HET ONDERWIJS VEEL GOEDS

De complexiteit in het onderwijs is groot. Hetzelfde geldt voor de samenleving. Dat komt mede doordat er naast overeenkomsten veel verschillen zijn tussen leerlingen onderling, die bovendien steeds veranderen. Ook moeten leerkrachten allerlei mythen herkennen en ermee afrekenen. Gentenaar Pedro De Bruyckere heeft het boekje 'Klaskit' geschreven, waarin hij leerkrachten van het basis- en middelbaar onderwijs instrumenten en handvatten geeft om dat te kunnen doen. Onderwijzers en docenten in Nederland en Vlaanderen zijn alvast blij met het boek, dat sommigen zelfs beschouwen als een lofdicht op hun vak.

Pedro De Bruyckere PhD

Tekst: Jacques Geluk | Fotografie: Walter Kallenbach

Pedro De Bruyckere houdt zich als pedagoog bezig met de driehoek jongeren, onderwijs en populaire cultuur en hoe die drie op elkaar inwerken. In zijn nieuwste boek 'Klaskit', zijn solodebuut, presenteert hij instrumenten waarmee topleraren aan de slag kunnen voor de klas. "Het is geen receptenboek, maar biedt leraren wel de kans bepaalde ingrediënten van het onderwijs beter te begrijpen en na te denken over de effecten van wat ze doen. Het onderwijs is complex. Kinderen en jongeren verschillen qua achtergrond, interesses, intelligentie- en kennisniveau van elkaar, maar ook hun doelen en sociaaleconomische status zijn anders. Het zijn allemaal verschillende factoren die samen een zeer boeiend systeem vormen waarmee de leraar moet kunnen omgaan: de klas. Daarom is het lerarenberoep zo cruciaal."

Leerkrachten en docenten moeten een evenwicht zien te vinden tussen differentiëren of vandaag personaliseren en tegelijk ook socialiseren en de klas als één geheel kunnen aankijken. "Interacties tussen kinderen zijn belangrijk, want op het einde van de rit willen we een maatschappij waarin mensen kunnen samenwerken. Je kan moeilijk ieder kind individueel leren hoe het moet samenwerken. Bovendien is er naast de complexiteit van de klas, ook de complexiteit van de samenleving. Die vraagt van alles van ons, maar is daar ook dubbel in. Mensen vragen zich af waarom kennis nodig is als we alles online kunnen opzoeken. We zoeken echter niet naar kennis, maar naar informatie. Kennis is nodig om die informatie op waarde te kunnen schatten." Er gaan ook stemmen op het schrijven met een pen

op papier af te schaffen, omdat we alles typen. Geen goed idee. "De wetenschap heeft zicht op een antwoord: Leren schrijven, of dat nu in schoonschrift of blokletters is, is een gouden weg naar leren lezen. We weten ook dat op papier notities maken ervoor zorgt dat je meer onthoudt. Dat komt doordat je meer moet selecteren en nadenken dan wanneer je een computer gebruikt." De kunst van het weglaten en alleen het belangrijkste opschrijven houdt onze geest scherp. Dit wil echter niet zeggen dat technologie geen meerwaarde kan hebben en heeft in onderwijs. Dus: het juiste instrument op het juiste moment.

PROFESSIELE LIEFHEBBERS

De Bruyckere geeft wereldwijd lezingen over onderwijs en in de lage landen ook over jongeren. "Ik pas mijn taalgebruik een beetje aan wanneer ik in Nederland spreek. Dan heb ik het over een mobieltje en een TomTom, in plaats van gsm en gps. Doordat ik als pedagoog, geïnspireerd door twee Leuvense collega's, zeer bewust pleit voor meer amateurschap in het onderwijs, wil ik die term niet veranderen. Oorspronkelijk betekent amateur liefhebber. Leerkrachten gaan het onderwijs vaak niet in omdat ze professional willen zijn, maar omdat ze kinderen graag zien en hen op een professionele manier wat willen bijbrengen. Zoals gezegd is de complexiteit van de klas groot. Als aanpak A en B niet werken bij een leerling, probeert de professional methode C. De amateur spreekt over zijn of haar leerlingen, zijn of haar klas en heel soms over zijn of haar puistenkoppen. Daaruit spreekt een enorme liefde en verantwoordelijkheid, waardoor deze

'LEREN SCHRIJVEN IS
EEN GOUDEN WEG
NAAR LEREN LEZEN'

leerkrachten het als hun taak zien uit te zoeken wat wel werkt. Dat is een voorbeeld van hoe de professional en de amateur in elkaar overvloeien.” De Bruyckere constateert dat de term amateur in Nederland meer dan in Vlaanderen een zeer negatieve connotatie heeft. “Opgelet: onbewust hebben veel mensen wel door wat amateurschap inhoudt en dan denken ze dat ze alles kunnen vragen van die leerkrachten omdat het liefhebbers zijn. Zo werkt het natuurlijk ook niet.”

Uiteindelijk reageert een zaal vaak met een gevoel van herkenning. “Sommige leerkrachten beschouwen mijn boek als een soort van erkenning, bijna een lofdicht op hun beroep. Dat komt mede door het benoemen van de complexiteit die zij dagelijks ervaren in het basis- en middelbaar onderwijs. Het vwo en mbo in Nederland streven een zekere homogeniteit na, maar die kan niet anders dan oppervlakkig zijn doordat de complexiteit steeds verandert, al was het maar door de hormonen. Sander Dekker, de nieuwe minister van Justitie en Veiligheid, heeft vorig jaar als staatssecretaris van Onderwijs gezegd dat de job van een leerkracht in het basisonderwijs gemakkelijker is dan die van een leraar in het middelbaar. Die ongelukkige uitspraak heeft heel wat debat opgeleverd en is een voorbeeld van miskijken op complexiteit. Hij heeft zich er wel voor geëxcuseerd. Ook is er nu aandacht voor iets waar wij in Vlaanderen allang mee bezig zijn: ongelijkheid. Die is er trouwens ook tussen het Vlaamse en Nederlandse onderwijs. Jullie komen constant met nieuwe plannen, ideeën en hervormingen, terwijl wij lang nadenken over een hervorming die uiteindelijk niet meer is dan een kleine evolutie.” Behalve ongelijkheid, is er ook veel hetzelfde. “Ik sprak een tijdje geleden in New York en heb hardhandig ontdekt dat ze daar geen onderscheid maken tussen didactiek en pedagogiek, wat voor iemand die is opgegroeid in een Germaanse traditie compleet onbegrijpelijk is. Toch merk ik dat veel van hun discussies niet zo anders zijn dan de onze. Lerarentekort is wereldwijd een probleem, waardoor leerkrachten uit het buitenland halen welhaast onmogelijk is.”

‘HET EERSTE ECHE ONDERZOEK NAAR DE LEERPIRAMIDE IS IN 2007 UITGEVOERD EN TOEN BLEEK DAT ER NIETS VAN KLOPT’

MYTHENBOEK

Samen met Casper Hulshof en Paul Kirschner heeft De Bruyckere het boek ‘Jongens zijn slimmer dan meisjes’ geschreven over 35 mythen over leren in het onderwijs. Binnenkort verschijnt, na het Engels en Zweeds, de derde vertaling in het Chinees. “Ook hier zie je dat vele thema’s overal gelijk zijn, ook al zijn de systemen vaak anders en niet vergelijkbaar. Leren doen we overal hetzelfde en ook veel van de broodje aap-verhalen die wij beschrijven lijken op elkaar. Het grappige is dat we nu werken aan een nieuw boek en al meer dan dertig nieuwe mythen hebben verzameld, waarvan we verschillende de voorbije jaren gewoon hebben zien ontstaan.” Een van de mythen die zij ontrafelen is dat er te weinig mannen voor de klas staan op de basisschool. “Die discussie gaat al decennia mee, maar op het leren heeft het geslacht van de leraar weinig invloed, een balans is alleen interessant voor de organisatie. Ik krijg hier elke zes, zeven maanden nog telefoontjes over. Die blijven terugkomen, net als over de negatieve invloed van videospelletjes.”

Eén van de strafste mythen is wel de leerpiramide, een studiemethode waarmee je na het leren nog minder weet dan ervoor. De leerpiramide beschrijft hoeveel een student procentueel onthoudt na bepaalde vormen van leren, zoals lezen en discussiëren. “De oudste bron dateert uit 1912 en werkte met compleet verzonden percentages. De piramidevorm gaat terug naar 1946 en is bedacht door de Amerikaanse onderwijsdeskundige Edgar Dale. Hij gebruikte geen percentages. In de jaren zestig heeft wellicht een HR-manager van een Texaanse oliemaatschappij beide samengevoegd. Het eerste echte onderzoek naar de leerpiramide is in 2007 uitgevoerd en toen bleek dat er niets van klopt. Ware dit wel zo, dan betekent dit dat er een aanpak zou bestaan die voor alle leerlingen voor elk doel in elke context het beste werkt. In ‘Klaskit’ staat dat in 2013 is berekend hoeveel opties een leerkracht heeft als hij voor een nieuwe les een al dan niet virtueel wit blad voor zich heeft. Dat zijn er 205 triljoen! Ongelooflijk. En dat zijn alleen de werkende opties. Een eenvoudig model

als de leerpiramide en andere mythen staan recht tegenover deze complexe werkelijkheid van het onderwijs. Dat is meteen de rode draad in alles dat ik doe: ik kijk wat klopt en breng nuance aan.” De eerste categorie mythen is complete onzin, de tweede genuanceerd. In veel foute theorieën zit wel een kern van waarheid. “Een populair idee is dat we een creatieve hersenhelft hebben. Dat slaat nergens op. Enkele jaren geleden zijn 5.000 mensen in een scanner gerold om te zien of ze een helft vaker gebruiken, Nee dus. Enkele onderzoekers zeggen dat creatievere mensen meer witte hersencellen zitten, waardoor zij meer verbindingen in hun brein maken. Dat betekent dat creativiteit overal kan zitten. Gaan we nu al onze kinderen onder de hersenscan zetten en wat moeten we met die informatie?”

KINDEREN IN HET HUISHOUDEN

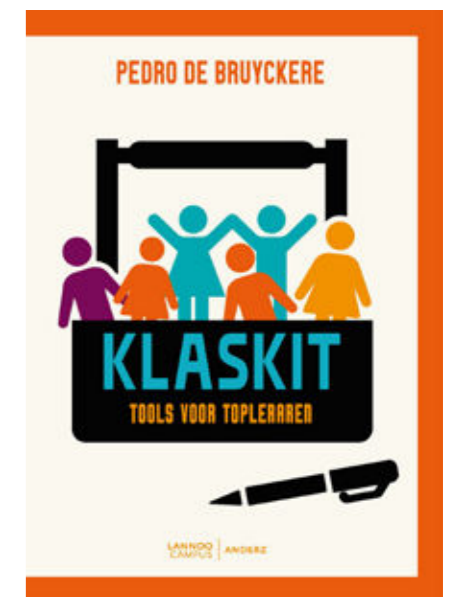
Voor al de Vlaamse pers benadert hem geregeld met vragen. VTM Nieuws zegt op haar website: ‘Je kinderen op jonge leeftijd betrekken in het huishouden is een goed idee. Dat vindt ook pedagoog Pedro De Bruyckere: “Dat is positief voor de ontwikkeling en het kan stereotypen doorbreken.” Nu zegt hij: “Dit is een interessant artikel voor een breed publiek. Als iemand vraagt op basis waarvan ik dat zeg heb ik mijn bronnen, zoals studies over bijvoorbeeld stereotypen die uitwijzen dat als mannen meer helpen in het huishouden, meisjes later stereotiepe jobs kiezen.” De Standaard schrijft: ‘Het voorstel van N-VA-parlementslid Koen Daniëls om het IQ van scholieren te meten, zodat kan worden nagegaan of het gelijke onderwijskansenbeleid (GOK) van de overheid zijn doel bereikt, maakt heel wat reacties los. Pedagoog Pedro De Bruyckere wijst er op dat IQ wel degelijk deels erfelijk kan zijn.’ “De aanleiding voor het artikel was het falen van het gelijkheidskansenbeleid, waarna Daniëls zijn suggestie deed om via geanonimiseerde IQ-testen te weten te komen welke marges er zijn. Toen ik dat las wist ik dat mijn weekend er zou aangaan. Ja, een erfelijkheidsspect speelt een rol bij intelligentie. Cijfers

die ik mijn studenten heb meegegeven laten zien dat tweelingbroers die niet samen zijn opgegroeid qua IQ voor 70 procent overeenkomen. Dat is serieuze erfelijkheid. Wil dat zeggen dat opvoeding en omgeving geen invloed hebben? Nee. Stel je voor. Als ik jou vraag of jij vanmorgen het gas hebt uitgedraaid begin je te twijfelen en hoor je vrijwel niets meer van wat ik zeg. Harvard-econoom Sendhil Mullainathan en Princeton-psycholoog Eldar Shafir beschrijven in hun onderzoek en hun boek ‘Schaarste!’ hetzelfde principe: wanneer jij je zorgen maakt over de armoede waarin jij verkeert, krijgt jouw mentale bandbreedte minder energie. Daardoor kun je minder presteren en ontwikkel je een tunnelvisie. Het IQ daalt daardoor volgens Indiaas en Amerikaans onderzoek met gemiddeld dertien punten. Dat is gigantisch. Als je je zorgen kunt vergeten, vergroot dat je IQ weer. Dat alleen al toont de invloed van de omgeving. De Bruyckere geeft een voorbeeld: “Enkele jaren geleden bleek uit onderzoek dat de schoolresultaten van arme kinderen omhoog gingen, doordat de huur van sociale woningen daalde. De toxische stress die zij overnamen van hun ouders die zich zorgen maakten of zij in het huis konden blijven wonen, nam af naarmate de woonlasten daalden. Lagere huur betekent betere schoolprestaties.”

18 IS HET NIEUWE 15

Hij noemt het ene feit op na het andere. Als het over het IQ gaat, vertelt hij wat de oorsprong is van het Intelligentie Quotient, als het over andere onderwerpen in zijn vakgebied gaat schudt hij titels en auteurs zo uit zijn mouw. “Paul Kirschner, die mijn promotor was, noemt mij altijd een omgevalen bibliotheekkast. Op zoek naar de nuance wil ik alles uitrafelen. Ik onthoud heel veel, behalve gezichten, en kan het niet uitstaan als ik ergens niet kan opkomen.” Zo reciteert hij tot besluit, zonder erover hoeven nadenken, een recent onderzoek van Jean Twenge, waarover hij in oktober een column heeft geschreven voor NPO Radio 1. “Uit een analyse van gegevens van acht miljoen Amerikaanse jongeren over de jaren 1976-

2016 blijkt dat 18 het nieuwe 15 is en 25 het nieuwe 18. Amerikaanse tieners gedragen zich steeds later volwassen als het gaat over seks of drankgebruik. Sinds 2000 zouden de Amerikaanse jongeren ook later beginnen met werken, een rijbewijs halen en afspraken maken. In Vlaanderen suggereren de cijfers eenzelfde trend. Het aantal tienerzwangerschappen daalt ook hier gestaag, zoals in de meeste Westerse landen.” Volgens Twenge zijn Amerikaanse jongeren langer jong en gaat dat, denkt De Bruyckere, zij het in mindere mate ook voor Nederlandse en Vlaamse jongeren steeds vaker op. 📖

Pedro De Bruyckere is onderzoeker en pedagoog aan de Arteveldehogeschool in Gent en verdiept zich al jaren in de leefwereld van jongeren. Als spreker streeft hij er naar moeilijke theorieën zo helder mogelijk te verklaren en te vertalen naar de praktijk aan de hand van ontelbare voorbeelden. In 2013 is hij door Vrij Nederland omschreven als een van de beste Onderwijsvernieuwers in Nederland.

info@speakersacademy.nl